

Centrum för språk- och litteraturdidaktik, CSL

Forsknings- och verksamhetsprogram 2026–2028

Centrum för språk- och litteraturdidaktik, CSL, utgör en mångvetenskaplig ämnesdidaktisk miljö där forskare och lärare från flera ämnen samverkar kring ämnesdidaktisk forskning och utvecklingsarbete som tar sin utgångspunkt i problem, frågor och utmaningar i och i anknytning till skolan. Forskarna inom CSL är aktiva i forskningsmiljöer vid Karlstads universitet och i nationella, nordiska och internationella nätverk. CSL ingår dessutom tillsammans med centrubildningarna CSD och SMEER i den ämnesdidaktiska och tvärdisciplinära forskningsmiljön ROSE (Research on Subject-specific Education). Från och med 2019 har CSL en extern ordförande och en rådgivande kommitté bestående av representanter från de akademiska ämnena. I den rådgivande kommittén ingår också en doktorandrepresentant och en extern ledamot som representerar skolverksamheten.

I CSL deltar forskare och lärare från ämnena engelska, litteraturvetenskap, pedagogiskt arbete, spanska, svenska språket och svenska som andraspråk. Forskningen inrymmer både ämnesspecifika och ämnesövergripande projekt. Till forskningsmiljön hör också gästande forskare som har rekryterats externt. Forskningen inom CSL bedrivs i hög utsträckning i nära samverkan med lärare, rektorer och skolledare och är av relevans för skolverksamheten och lärarutbildningen. Vi strävar också efter att våra forskningsresultat sprids både inom forskarvärlden och till lärare. Det finns ett väl fungerande och ömsesidigt givande samarbete med yrkesverksamma lärare.

CSL har sedan starten 2010 formulerat fyra forskningsprogram. Det första gällde för perioden 2010–2012 och fokuserade på att meritera forskare inom gruppen då behovet av att bygga upp och stärka miljön med seniora forskare som kunde leda forskningen var stort. Programmet innefattade en tydlig ambition att medlen skulle fördelas transparent med utlysningar och, ansökningarna granskades externt vid något tillfälle. Redovisningskrav för de projekt som beviljats medel infördes också. I det därpå följande forskningsprogram för 2013–2015 var ambitionen att få en mer sammanhållen och fokuserad forskningsprofil genom att, istället för att som tidigare sprida medlen över ett flertal mindre projekt med mer varierad inriktning, satsa på tre större forskningsprojekt som ingick i detta forskningstema. Tanken var att stärka de områden som också finansierats med externa medel för att kunna knyta fler personer till miljön. Denna satsning fortsatte i forskningsprogrammet för 2016–2019 där finansiering av praktisknära, språk- och litteraturdidaktisk forskning med anknytning till pågående forskningsprojekt prioriterades, och med en särskild satsning på juniora forskare. I forskningsprogrammet för 2020–2022, riktades blicken mot samverkan både internt och externt samt ett flertal satsningen på fler doktorander och att meritera adjunkter för doktorandtjänster. Under 2023–2025 har fokus varit att satsa på postdoktorer och stärka nydisputerades möjligheter att meritera sig forskningsmässigt för att säkra återväxten i miljön. Det aktuella forskningsprogrammet 2026–2028, riktas särskilt mot att behålla en stark och bred kompetens inom det språk- och litteraturdidaktiska forskningsfältet.

I forskningsprogrammet 2010–2012 prioriterades områden som New Literacy Studies, samtal och skrivande i alla ämnen, bedömning och klassrumsforskning. Inriktningen i forskningsprogrammet för 2013–2015 hade *Läsning – Undervisning – Bedömning*. Under 2016–2019 riktades forskningen i huvudsak mot flerspråkighet/multilitteracitet, multimodalitet och bedömning. Under 2018–2019 genomfördes dessutom strategiska satsningar på ämnet svenska som andraspråk respektive området literacy för de yngre barnen. 2020–2022 identifierades fyra nyckelteman: Flerspråkighet, Digitalisering, Yngre barns literacy och Professionsutveckling. Ett fokus i forskningen var också ämnesdidaktisk teori- och begreppsutveckling i samverkan med ROSE, samt språk- och litteraturredidaktiska kvalitetsaspekter i lärares undervisningsstrategier. Centralt för forskningens inriktning under 2023–2025 var *Flerspråkighet och mångfald, Digitalisering, Lokala och globala perspektiv på narrativitet och berättande* samt *Lärarytelse och professionsutveckling*. Under 2026–2028 riktas intresset och strategiska satsningar mot följande områden: *Lärarytelse och professionsutveckling, Språk och litteratur i fysiska och digitala miljöer, Lokala och globala perspektiv på språk och litteratur* samt *Muntlighet och berättande*.

Genom sin forskningsstrategi har CSL under åren utvecklats framgångsrikt och många pilotprojekt har genomförts som sedan genererat externa medel. Vi har också avsevärt ökat antal publiceringar i internationella tidskrifter. Etableringen av den starka miljön ROSE 2017, som byggde på de ämnesdidaktiska centrumbildningarna, har också komparativa ämnesdidaktiska studier blivit ett viktigt inslag i CSL, liksom samverkan kring forskarskolor, exempelvis lic-forscarskolan FUNDIG, Forscarskolan mot undervisningens digitalisering (2018–2021), en lic-forscarskola tillsammans med Göteborgs universitet, (2020–2023) och den ämnesdidaktiska forskarskolan KÄKK (Kunskap och ämnen i lärarytelse och klassrum, (2020–2024). Samverkan med ROSE inom ramen för forskarskolor, kommer under den kommande perioden 2026-2028 ske inom forskarskolan (Best practice? – En forskarskola om ämnesdidaktiska modeller i grundlärarytelsen), BEPPE, som inleds i januari 2026. Ambitionen är att liksom tidigare verka för en rekrytering av adjunkter internt för forskarytelse, vilket ses som strategiskt viktigt för att upprätthålla och stärka den ämnesdidaktiska kompetensen på lärarytelsen inom språk- och litteraturredidaktik. Fortsatt satsning på juniora forskare är dessutom av stor vikt, liksom att öka inflödet av forskning via gästforskare.

Mål

Sedan 2010 fungerar CSL som en organisatoriskt sammanhållen centrumbildning med en rådgivande kommitté och vetenskaplig ledning. CSL:s övergripande målsättning är att stödja och bidra till att stärka lärares professionalitet och elevers lärande inom det språk- och litteraturredidaktiska fältet och att vara en ledande forskningsmiljö inom sitt område, såväl nationellt som internationellt. Vi strävar därför efter att samarbeta kring språk- och litteraturredidaktiska frågor inom universitetet och på nationella och internationella arenor, där vi verkar för att utveckla ämnesdidaktisk forskning. Gästlärare och gästforskare bidrar till forskningsmiljöns utveckling bland annat genom att hålla seminarier samt att granska,

diskutera och utveckla pågående forskningsprojekt. Vi arbetar också aktivt för att stärka nationella och nordiska utbyten mellan lärosäten på doktorandnivå (delvis finansierade via Erasmus).

I målbilden för perioden 2026–2028 ingår ytterligare utveckling av det nationella och internationella samarbetet och kontakterna mellan skola och universitet. Ambitionen är också en fortsatt hög andel externt finansierade projekt samt en omfattande produktion av böcker, artiklar, bokkapitel, läroböcker och konferensbidrag. Vi arbetar också vidare för att stödja CSL-forskarens vetenskapliga meritering, bland annat genom att utforma stöd för karriärplanering och möjliggöra ansökningar om pilotprojekt. Här innefattas också att möjliggöra adjunkters medverkan i forskningsprojekt. Vidare vill vi knyta fler forskare till verksamheten och stärka vår forskningsmiljö genom uppbyggnad underifrån i främst i form gästforskar- och postdoktorsanställningar, men också av doktorandtjänster som under 2026–2028 främst kommer att ske via forskarskolan BEPPE.

I syfte att utveckla nationellt och internationellt nätverkande avser CSL att fortsatt stödja forskarens medverkan vid workshops och konferenser samt verka för att CSL-forskare medverkar i arrangörskap och organisationskommittéer av konferenser liksom medverkan i internationella ansökningar.

Forskningsinriktning

För 2026–2028 avser CSL att fortsätta satsningen på att stärka den redan etablerade forskningen och samtidigt möjliggöra satsningar på juniora forskare för att säkerställa att antalet seniora forskare utökas och att antalet doktorander i miljön bibehålls. Dessutom avser CSL att tydligare koppla forskningsverksamhet till lärarutbildningen och fortsätta vår samverkan med andra ämnesdidaktiska forskningscentra i master/magisterutbildningen i ämnesdidaktik. Utbildningen vänder sig till yrkesverksamma lärare i alla skolformer och ges på distans med 50% studietakt.

Det praktikinriktade perspektivet är centralt för CSL. Ska forskningen bidra till att utveckla undervisning och lärande behöver den ligga nära det som sker i skolan och genomföras i samarbete med lärare och skolledare. CSL avser att under den kommande perioden fortsätta verka för och stödja praktikinriktad forskning. Forskningen har flera inriktningar som alla har ett gemensamt syfte att påverka och bidra till utveckling av former, förutsättningar och innehåll i ämnesundervisning.

Centralt för CSL är att se språk- och litteraturdidaktiska frågor ur ett samhällsperspektiv och hur undervisning i språk och litteratur kan bidra till att elever erövrar kunskaper att förstå och interagera i en föränderlig värld. Aspekter av språkliga aktiviteter i relation till undervisning och lärande utgör därför kärnan i CSL:s forskningsstrategi. Vi avser att under perioden 2026–2028 i huvudsak rikta forskningen mot fyra huvudlinjer, identifierade med ledning av samtida samhällsfrågor och verksamhetsfältets behov. Dessa teman är delvis en vidareutveckling av tidigare prioriterade teman, men vi lyfter också in nya perspektiv.

1) Lärarutbildning och professionsutveckling

Det är av stor vikt för CSL att bidra till lärarutbildningarnas vetenskapliga förankring och beforskandet av lärarutbildningens praktik. Vad som utmärker bra undervisning, vad den ska handla om, vad elever ska lära sig är avgörande – men också komplexa – frågor för skola och lärarutbildning. Genom att fördjupa en evidensinformerad kunskap om vad som ger eleverna kraftfull kunskap och didaktiska modeller är det möjligt att få en mer systematisk kunskap, och CSL prioriterar därför under den kommande perioden forskning som riktas den språk- och litteraturredidaktiska kompetensen inom lärarutbildningen. Områden som är angelägna att beforska är exempelvis verksamhetsförlagd utbildning, vfu.

2) Språk och litteratur i postdigitala miljöer

Digitaliseringen av skolan har i grunden medfört stora förändringar och stora utmaningar för elevers och lärares skolvardag, inte minst i relation till likvärdighet. Utmaningarna är extra stora i relation till läs- och skrivundervisningen, eftersom digitaliseringen utmanar de genrekonventioner som omgärdat såväl skrivandet i skolan som föreställningar om vad en text är. Samtidigt ser vi en utveckling där hybrida klassrum växer fram där användning av digitala och analoga redskap sker sömlöst. Aktuella områden att rikta blicken mot är exempelvis vilken roll GenAI spelar inom undervisning och lärande i språk och litteratur.

3) Lokala och globala perspektiv på språk och litteratur

I svensk skola ökar den språkliga och kulturella mångfalden, vilket på flera sätt utmanar undervisningspraktiken. Detta handlar exempelvis om flerspråkiga perspektiv, men också frågor som har att göra med identitet, kön och plats och hur detta kan kopplas till olika språkliga och läsande praktiker. För CSL är det angeläget att, inte minst utifrån ett regionalt perspektiv, studera dessa praktiker i och utanför skolan och i olika kontexter.

4) Muntlighet och berättande

Berättandet har en central betydelse för vår kultur och vårt tänkande och förmågan till föreställningsförmåga, kroppslig gestaltning och skiftspråkighet har varit nödvändig i evolutionen av vårt mänskliga medvetande. Med berättelser är det möjligt att skapa och tradera gemensamma minnen över tid och generationer. Narrativa förmågor kan därför ses som grundläggande för språkanvändning och för förmågan att förstå, beskriva och definiera händelser och föremål och fältet utgör ett prioriterat område för CSL. Ett särskilt fokus är muntliga praktiker i och utanför skolan och berättande i relation till olika estetiska uttryckssätt.

Samverkanforskning, utbildning, samhälle

CSL:s forskare är aktiva i svenska och internationella nätverk med anknytning till CSL:s forskningsområden och har flera internationella kontakter. ROSE fungerar även som en viktig plattform för internationella samarbeten, inte minst genom det nätverket KOSS där forskare vid Karlstad universitet samverkar med kollegor vid Helsingfors universitet, Institute of Education i London, universitetet i Trier och Masaryk University i Brno. Samverkan sker

också inom nätverket *Utbildning och bildning i antropocen (EBAN)* och det nordiska nätverket *EQUTIE*. Via ROSE har också samverkan med Göteborgs universitet kring forskarskolor och andra regeringssatsningar initierats.

Samverkan mellan forskare inom och mellan de olika centrumbildningarna finns också i relation till regeringssatsningen ULF (*Undervisning-Lärande-Forskning*) som fokuserar på samverkansmodeller mellan forskare och lärare. Under 2026–2028 kommer CSL att fortsätta ansvara för ULF-relaterad forskning som har inriktningen läs-och skrivutveckling i alla ämnen, där projektet *Fritidshemmet som resurs för läsning*, har beviljats medel under 2026–2027. Projekten presenteras kontinuerligt på CSL:s hemsida.

Genom regelbunden utlysning av medel för forskning och konferenser bidrar CSL till att ge såväl juniora som seniora forskare möjlighet att vistas i internationell miljö och medverka vid internationella konferenser.

Den särskilda satsningen på den ämnesdidaktiska magister/masterutbildningen innebär, förutom en nära samverkan med övriga didaktiska forskningscentravid Karlstads universitet, också en samverkan med regionens verksamma lärare och skolhuvudmän. Flera av våra pågående forskningsprojekt bygger på en nära samverkan med skolor i regionen, ett samarbete vi avser att upprätthålla under perioden. Ett viktigt inslag i CSL:s verksamhet är att sprida forskningsresultat. Ett exempel på detta är det övergripande samarbete med kommunala gymnasieskolor i kommunen som etablerades under 2025 och där återkommande gemensamma konferenser för erfarenhetsutbyten står i centrum. Utöver forskningsprojekten avser vi att medverka vid kommande fortbildningsdagar för ämneslärare, där forskare och lärare kan mötas kring ämnesdidaktiska frågor. Andra viktiga samarbetspartner är *Nätverket värmäländska språk-, läs- och skrivutvecklare* som samverkar med CSL kring seminarier och föreläsningar och i utvecklingen av praktikinriktade forskningsprojekt. Samarbetet med RUC är också en viktig och självklar del av CSL:s verksamhet. CSL uppmuntrar även samverkan med myndigheter och andra aktörer med anknytning till skolväsendet och har för avsikt att fördjupa och utveckla kontakterna under de kommande åren.

Under 2021 startade CSL en blogg som vänder sig till forskare, lärare, lärarstudenter, lärarutbildare och andra intresserade (<https://sola.kau.se/cslblog/>). Bloggen som sedan 2021 har publicerat cirka ett inlägg i månaden, är ett forum där aktuella och viktiga perspektiv av språk- och litteraturredaktik kan lyftas och dryftas, vändas och vridas på. Vi är glada och stolta över att bloggen har rönt stor uppmärksamhet och sprids i många olika sammanhang.

Principer för utlysning av forskningsmedel, granskning av ansökningar och uppföljning av forskningsprojekt

Utlisning av medel för forskning sker via CSL:s mejllista i augusti och februari. I utlysningstexten framgår till vad och av vem forskningsmedel kan sökas samt övriga kriterier för medelstilldelning. Medlen för 2026–2028 avser främst lektorers forskning och kommer,

som framgått ovan, att riktas mot något av CSL:s aktuella forskningsområden. Ansökningar från nydisputerade/juniora forskare tas gärna emot. För att främja tillsvidareanställda adjunkters vetenskapliga meritering medger CSL även att adjunkter knyts till projekten. Expenser, t.ex. kostnader för resor i samband med fältstudier eller för inköp av för projektet nödvändig utrustning, ska tas upp i ansökningar om forskningsbidrag. Bidrag för att täcka mindre utgifter kan dock ges löpande under året.

Ansökningarna bereds av CSL:s vetenskapliga ledare och granskas och rangordnas vid behov. För att komma ifråga för medelstildelning krävs att man har disputerat inom relevant forskningsområde samt att man har en tillsvidareanställning som omfattar minst 50 % vid Karlstads universitet. I bedömningen läggs stor vikt vid vetenskaplig kvalitet, genomförbarhet och relationen till CSL:s forskningsinriktning. Andra kriterier som beaktas vid fördelning av medel är aktivitet inom CSL:s verksamhet samt publikationer och konferensdeltagande i relation till tidigare erhållna forskningsmedel. Även andra strategiska överväganden kan komma att beaktas, som till exempel tidigare tildelningar eller befintliga externa medel. Beslut om tildelning fattas av CSL:s rådgivande kommitté. De som erhåller forskningsmedel ska delta aktivt i CSL:s verksamhet, till exempel i CSL:s seminarier, workshops och utåtriktade aktiviteter samt presentera sitt projekt på hemsidan och via vår blogg, vilket tydliggörs i alla utlysningar och beslut om medel. De forskare som erhåller medel från CSL ska också i slutet av varje verksamhetsår redovisa genomfört arbete vid ett gemensamt CSL-seminarium. Genom redovisningskravet vill CSL stimulera till publicering och underlätta medverkande forskares arbete så att projekten utmynnar i presentationer vid konferenser, vetenskapliga artiklar i internationella och nationella tidskrifter och ansökningar om extern finansiering.

Principer för ansökan om medel för konferensdeltagande och forskningsresor

Medel för deltagande i konferenser, forskningsresor och expenser utlyses två gånger årligen (i februari och i augusti). Utlysningarna sker via mejl, på CSL:s sändlista. För att få medel krävs ett accepterat konferensabstract eller antaget paper inom CSL:s forskningsområde. För forskningsresor krävs en redogörelse för resans upplägg och ändamål och för expenser krävs en redogörelse för hur medlen ska användas.

Ansökningarna bereds av CSL:s vetenskapliga ledare. Beslut om tildelning fattas av CSL:s rådgivande kommitté. De som erhåller medel skall delta aktivt i CSL:s verksamhet, till exempel i CSL:s seminarier, workshops, blogginlägg och utåtriktade aktiviteter. De forskare som erhåller medel från CSL ska också i slutet av varje verksamhetsår redovisa genomfört arbete.

För CSL

Christina Olin-Scheller och Andrea Schalley
Vetenskapliga ledare